

13. oktober 2016

REGIONSOPDELT OVERSIGT OVER INITIATIVER/TILTAG PÅ VETERANOMRÅDET

INDLEDNING

Oversigten over initiativer/tiltag på veteranområdet indledes med en beskrivelse af større initiativer på øvrige ministeriers områder.

Derefter beskrives initiativerne/tiltagene under Forsvarsministeriets ressort efter følgende disponering:

- Tiltag over for udsendte soldater og veteraner
- Tiltag over for pårørende
- Økonomisk tryghed
- Markering og anerkendelse af indsatsen
- Koordination af indsatsen
- Faglige og frivillige organisationer

Det skal bemærkes, at en del af de beskrevne initiativer tilpasses til missionernes karakter og "hårdhed".

Afslutningsvis redegøres for de politiske initiativer på området begyndende med veteranpolitikken af 2010, styrkelsen af indsatsen i 2014 samt beskrivelse af 10 millioner kroners puljen.

Under de forskellige emner redegøres for den regionale indsats.

INITIATIVER UNDER SUNDHEDS- OG ÆLDREMINISTERIETS RESSORT

- Der er udviklet og oprettet højt specialiserede tilbud ved henholdsvis Rigshospitalet, Aarhus Universitetshospital og Odense Universitetshospital målrettet patienter med svær posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD) på baggrund af tjenesterelaterede belastninger i relationer til udsendelse. Behandlingstilbuddene gælder alle uanset bopæl og er som specialfunktioner geografisk placeret i regionerne Midtjylland, Syddanmark og Hovedstaden. Traumebehandling, herunder genoptræning, af fysisk sårede veteraner på Rigshospitalet er blevet styrket bl.a. gennem ansættelse af særligt personale.

INITIATIVER UNDER SOCIAL- OG INDENRIGSMINISTERIETS RESSORT

- Veteraner er en del af målgruppen for Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsfunktion, som støtter veteraner, pårørende, kommuner og specialinstitutioner med vejledende

rådgivning og udredning af problemstillinger på det sociale område, når den rette ekspertise ikke er til stede i kommunerne.

- Reglerne om betalings- og handlekommune i forbindelse med ophold i SoldaterRekreationer, veteranhjem og Veteranbo er ændret med henblik på, at beliggenhedskommunen for sådanne tilbud ikke bærer det økonomiske ansvar for hjælp efter den sociale lovgivning til veteranerne under og efter deres ophold i sådanne veterantilbud. Ændringen skal samtidig medvirke til i praksis at gøre kontakten mellem veteraner og kommuner smidigere.
- Initiativerne dækker hele landet.

INITIATIVER UNDER MINISTERIET FOR BØRN, UNDERVISNING OG LIGESTILLINGS RESSORT

- Grundlaget for realkompetencevurdering og vejledning er styrket, så veteraner bedre kan nyttiggøre deres kompetencer ved valg af uddannelse og erhverv (i samarbejde med Forsvarsministeriet).
- Initiativet dækker hele landet.

INITIATIVER UNDER BESKÆFTIGELSESMINISTERIETS RESSORT

- En undersøgelse udarbejdet af den daværende Arbejdsskadestyrelse – blandt andet i samarbejde med Dansk Psykiatrisk Selskab – har givet grundlag for at hæve ménprocenten for psykiske skader. Ménprocenten blev i 2011 hævet fra 25 til 35 procent for de sværeste psykiske skader – hvor der både er svære symptomer på PTSD samt anden psykisk sygdom. For den enkelte veteran med svære psykiske skader betyder det konkret en større kontant godtgørelse.
- Udredningen "A scientific review addressing delayed-onset posttraumatic stress disorder and posttraumatic depression" fra juni 2013 har ført til lempelser i arbejdsskademyndighedernes praksis vedr. posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD). Ændringen har betydet, at forsinket PTSD kan anerkendes som arbejdsskade. Ved forsinket PTSD viser de første symptomer på PTSD sig inden for de første 6 måneder efter belastningens ophør, og sygdommen er fuldt ud til stede inden for 2 år. Praksisændringen har medført, at flere sager om PTSD bliver anerkendt som en arbejdsskade.
- I forlængelse af ovenstående udredning er der foretaget et review af udredningen ift. depression, som i juni 2016 har ført til optagelse af depression efter krigsdeltagelse på erhvervssygdomsfortegnelsen. Det betyder, at soldater, der har været udsendt til krigstjeneste, administrativt vil kunne få anerkendt deres sygdom, såfremt kravet til belastning og dokumentation herfor er opfyldt.
- En særlov fra 2014 har indført lempeligere dokumentationskrav for tidligere udsendte soldater med sent diagnosticeret PTSD. Loven betyder, at det ikke er afgørende, hvornår en psykiatrisk speciallægeerklæring bliver udstedt – blot at det fremgår, at sygdommen sandsynligvis er opstået på grund af veteranens udsendelse. Særloven har medført, at flere veteraner får anerkendt PTSD som en arbejdsskade.
- Som led i satspuljeaftalen for 2012 blev der i perioden 2012-2014 afsat 27,5 mio. kr. og ansat beskæftigelseskonsulenter ved Veterancentret. Formålet var at sikre sammenhæng

mellem veteraners behov og ønsker i forhold til arbejdsmarkedssystemets tilbud og krav samt at minimere de vanskeligheder, mange veteraner havde med jobcentrene.

- I forbindelse med satspuljeaftalen for 2015 blev der afsat i alt 10 mio. kr. for at understøtte en målrettet beskæftigelsesindsats for veteraner i hele landet. Puljen gælder for perioden 2015 – 2016 og kan anvendes til at støtte projekter, der medvirker til at skabe øget arbejdsmarkedspartnerskab for veteraner.
- Initiativerne dækker hele landet.

INITIATIVER UNDER UDLÆNDINGE-, INTEGRATIONS- OG BOLIGMINISTERIETS RESSORT

- Som et pilotprojekt er der i 2016 afsat 6 mio. kr. til forsøg med aktivitets- og mødesteder for veteraner og pårørende integreret i kulturhuse. Puljen kan søges af kommuner med igangværende områdefornyelser.
- Der er ikke et overblik over projekterne endnu, da ansøgningsfristen for at få midler til aktivitets- og mødesteder er den 21. oktober 2016.

INITIATIVER UNDER FORSVARSMINISTERIETS RESSORT

Tiltag over for udsendte soldater og veteraner

Udvælgelse

- Forsvaret har siden 2010 arbejdet med styrkelse af udvælgelse af soldater til missioner. Arbejdet har været todelt ved en styrket udvælgelse af ansøgere til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse (HRU) og en styrket vurdering af fastansatte inden genudsendelse.
- Styrket HRU-uddannelse: Værnepligtige (og tidligere værnepligtige) ansøgere til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse har siden 2011 svaret på et spørgeskema om deres reaktioner på tidligere hændelser mv. Skemaet vurderes af en psykolog fra Forsvarsministeriets Personalestyrelses Rekruttering. Vurderes ansøgningen påfaldende, udtages den pågældende til telefoninterview med en psykolog fra Forsvarsministeriets Personalestyrelses Rekruttering. Vurderes ansøgeren ikke at kunne opfylde kravene til robusthed, bliver han eller hun afvist.
- Styrket vurdering af fastansatte inden genudsendelse: Fælles for alle uddannelser gælder, at ansøgeren kun kan optages, hvis den pågældende opfylder de fastsatte krav til en militær ansættelse på optagelsestidspunktet, hvilket omfatter en fysisk test, en helbredsbedømmelse og en vurdering af den psykiske robusthed.
- Generelt er udvælgelsen blevet styrket siden 2011 med markant øget fokus på psykisk robusthed. Udvælgelsen skal for de fleste ansøgere ses som en trinvis proces, startende ved Forsvarets Dag, henover værnepligten til den senere udvælgelse til udsendelse.
- Ovenstående tiltag er landsdækkende.

Før

- Allerede inden en soldat udsendes, som enkeltperson eller som en del af en enhed, udpeges der en kontaktofficer ved soldatens tjenestested. Kontaktofficeren er bindeled mellem Forsvaret og de pårørende både før, under og efter udsendelsen – også ved tilskadekomst og dødsfald. Kontaktofficeren er typisk de pårørendes indgangsvinkel til resten af Forsvarets støttetilbud og kan kontaktes døgnet rundt. Kontaktofficeren arrangerer bl.a. pårørendearrangementer før, under og efter udsendelsen.

- Som led i udvælgelsen af soldater, der skal udsendes, gennemføres obligatoriske helbredsundersøgelser med særlig opmærksomhed på parathed. Forsvarets psykologer inddrages i relevant omfang.
- Der gennemføres systematiske helbreds- og tandlægevurderinger for at forebygge udsendelse af personer med sygdomme, der medfører en øget risiko for utjenstedygtighed i udsendelsesperioden eller behov for undersøgelser og behandling i et omfang, som ikke kan håndteres indenfor den sanitetsorganisation, som findes i missionsområdet.
- Alt personel samt pårørende orienteres før udsendelsen om personlige og familiære udfordringer i forbindelse med udsendelse og herunder mental og praktisk forberedelse af "hjemmefronten" samt juridiske- og forsikringsmæssige forhold. Orienteringerne forestås af Veteracentrets socialrådgivere. Envidere orienteres om kollegastøtte samt frivillige- og faglige organisationers støtte.
- Chefer og førere af enheder undervises inden udsendelse i anvendelsen af aflastnings-samtaler og i brugen af "Operativ Stress Kontrol" (subjektiv visuel skala, der grafisk beskriver soldaters belastningsniveau under operative forhold. Anvendes for at hjælpe ledere og chefer med at måle det psykologiske niveau hos enheden). Herudover gennemføres coaching/sparring i forhold til at støtte den enkelte fører i at vurdere om alle i enheden er parate til udsendelse. Hvis en fører er i tvivl om en soldats psykiske tilstand, anmodes der om en psykologsamtale til medarbejderen. Uddannelsen af chefer og førere tilpasses missionens karakter og "hårdhed".
- Veteracentrets kontaktpsykologer tilknyttes den udsendte enhed, så de i løbet af forberedelsesperioden og udsendelsesperioden kan støtte enheden. Alt efter varighed af missionen og missionens art vil der i samråd med enheden blive planlagt kontaktbesøg. Her kan de udsendte tale med psykologen efter behov. Kontaktpsykologerne arbejder tæt sammen med chefer i missionsområdet, den udsendte præst og læge. Lægen og præsten kan sammen med cheferne yde direkte støtte i missionsområdet. Ikke alle udsendte enheder råder over egen præst og/eller læge.
- Ovenstående tiltag er landsdækkende.

Under

- Ved alvorlige hændelser kan Veteracentrets krisepsykologer sendes til missionsområdet. For at lette overgangen fra udsendelse til civil hverdag gennemfører psykologerne desuden "battlemind debriefinger" i særligt belastende missioner for kampsoldater og andre soldater ved behov. Her bliver soldaterne gjort opmærksomme på de mange faktorer – sociale, psykosociale, hormonelle, ernæringsmæssige og fysiske – der spiller ind, når de vender hjem.
- Hvis en soldat kommer hjem fra missionsområdet før tid, vil kontaktofficeren være til rådighed for veteranen og de pårørende. Kontaktofficeren kan bl.a. være behjælpelig med transport efter behov og kontakt til Forsvarets øvrige tilbud om støtte, samt almindelig rådgivning og opfølgning.
- Alle soldater, der bliver hjemsendt før tid, bliver indkaldt til samtale af Veteracentrets socialrådgivere. Ved denne samtale afdækkes soldatens situation, og der henvises til Veteracentrets psykologer eller andre hjælpeforanstaltninger ved behov.
- Ovenstående tiltag er landsdækkende.

Hjemkomst

- Under afviklingen orienteres veteranerne generelt om overgangen fra "battlemind" til "homemind", herunder mulige efterreaktioner, værktøjer til at takle disse samt mulighederne for støtte.
- Enheder, der har været indsat i hårdt belastende missioner, gennemfører Akklimatiserings- og Reintegrationsforløb af ca. seks ugers varighed, hvor veteranerne har mulighed for at bearbejde oplevelserne med ligestillede (den psykologiske del af forløbet kaldes "Fra Battlemind til Homemind"), samt at vænne sig til overgangen til en tilværelse i Danmark igen. Veteranerne har endvidere mulighed for at afdække egne kompetencer og på baggrund af disse søge et civil job, en uddannelse eller en stilling i Forsvaret, før enheden bliver opløst. For tiden er udsendelse af større enheder, som er indsat i hårdt belastende missioner, ikke så aktuel.
- Personel, der har været udsendt i hårdt belastende missioner, og som forlader Forsvaret i forlængelse af en udsendelse, bliver tilbudt et forløb, der supplerer det almindelige "Akklimatiserings- og Reintegrationsforløb" (se ovenfor). Det er et individuelt forløb på op til syv uger og kan fx foregå ved et arbejdsmarkedsuddannelsescenter (AMU-center).
- Alle udsendte er efter hjemkomsten til Danmark forpligtede til at mødes på tomandshånd med en af Veterancentrets psykologer for at afklare umiddelbart støttebehov. For nogen gennemføres mødet i forbindelse med afviklingen af holdet eller enkeltmandsafviklinger, for andre i forbindelse med reintegrationsforløbene.
- Tre måneder efter hjemkomst samles det personel, der har været indsat med enheder udenfor de hårdt belastende missioner, og som derfor ikke er omfattet af "Akklimatiserings- og Reintegrationsforløbene" med henblik på socialt samvær, information og opfølgning. Deltagelse er obligatorisk for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner. Ved de sejlene enheder vil besætningerne blive samlet, når skibschefen skønner, at der er et behov.
- Seks måneder efter hjemkomst udsendes spørgeskema til alle udsendte om oplevelser og reaktioner. Veterancentrets psykologer retter henvendelse til veteraner, der viser tegn på støttebehov (medmindre veteranen aktivt frabeder sig at blive kontaktet).
- Syv måneder efter hjemkomst afholdes et tilsvarende arrangement for personel, der har gennemført "Akklimatiserings- og Reintegrationsforløbet" efter hårdt belastende missioner. Deltagelse er pligtig for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner.
- Veteraner, der forlader Forsvaret, bliver kontaktet efter henholdsvis 2, 5 og 8 år. Hvis veteranen besvarer henvendelsen og giver udtryk for, at han/hun har behov for hjælp, vil den pågældende blive kontaktet af en medarbejder fra Veterancentret, der koordinerer tilgangen til Veterancentrets tilbud, herunder psykologstøtte. Modtager Veterancentret ikke svar fra veteranen, vil Veterancentret efterfølgende søge kontakt med veteranen på anden vis.
- Ovenstående tiltag er landsdækkende.

Generelle støttetilbud

- Veterancentret tilbyder psykologbistand til alle ansatte og tidligere ansatte, som under en international mission har været udsat for traumatiserende hændelser eller har problemer med at tilpasse sig igen efter en udsendelse. Der kan ligeledes ydes hjælp til evt. parforholdsproblemer, der er opstået som følge af udsendelse. Der er ingen "forældelsesfrist" for henvendelser på baggrund af oplevelser under en udsendelse.

- Veterancentrets psykologer kan kontaktes i daglig arbejdstid på Veterancentrets telefon 72 81 97 00. Derudover kan der søges råd og vejledning ved Veterancentrets psykologer via Veterancenterets hjemmeside www.forsvaret.dk/veteran eller på de lokale tjenestesteder. På hjemmesiden er der tillige adgang til en net-rådgivning, hvor veteraner og pårørende kan være anonyme, hvis det er ønsket. Veteraner kan efter en samtale med en af Veterancentrets psykologer blive tilbudt behandling ved en af veterancentrets psykologer, eller blive tilbudt forløb hos en netværkpsykolog i lokalområdet, hvor veteranen bor.
- Der kan både før, under og efter udsendelsen søges støtte, rådgivning og vejledning hos Veterancentrets socialrådgivere, der er placeret på lokale tjenestesteder.
- Veteraner og pårørende kan døgnet rundt, alle årets dage, komme i kontakt med en socialrådgiver via Veterancenterets døgntelefon (72 81 97 00). Inden for daglig arbejdstid kan man via døgntelefonen komme i kontakt med en socialrådgiver, en psykolog eller henvises til en af Forsvarets læger ved Forsvarets Sundhedstjeneste. Uden for daglig arbejdstid, det vil sige i alle aften- og nattetimer, i weekends og på helligdage er døgntelefonen bemandet af en socialrådgiver. Socialrådgiveren kan afdække, hvilke former for støtte der er behov for. Hvis der er behov for anden støtte, end den som en socialrådgiver kan give, vil socialrådgiveren formidle kontakt til rette instans i Forsvaret Ved akut behov for støtte vil socialrådgiveren henvise eller hjælpe til at etablere kontakt til den øvrige offentlige sektors akutberedskab (vagtlægeordning, skadestue, politi m.v.)
- Veterancentrets mentor- og beskæftigelsesrådgivere støtter særligt sårbare og hjemløse veteraner i at forbedre deres livssituation økonomisk, socialt, behandlings- og beskæftigelsesmæssigt i et tæt samarbejde med kommunale, regionale og frivillige aktører. Mentor og beskæftigelsesrådgivere har særligt fokus på veteraner, som ikke selv henvender sig for at modtage veterancentrets tilbud.
- Både soldater og pårørende får udleveret en række forskellige pjecer. De har til hensigt at støtte bedst muligt før, under og efter udsendelse. Materialerne er alle at finde på Veterancentrets hjemmeside www.veteran.forsvaret.dk under menupunktet "Publikationer".
- Ovenstående tiltag er landsdækkende.

Frivillig indsats understøttet af midler fra Forsvarsministeriets ramme

- "Veteranstøtten" i regi af den danske internationale veteranorganisation "Danmarks Veteraner" muliggør, at veteranerne kan tale med ligesindede via telefonlinje, e-mail og samvær i øvrigt. Tiltaget er landsdækkende.
- KFUMs Soldatermission i Danmark yder støtte overfor veteraner og pårørende med uformelle mødesteder på de eksisterende soldaterhjem samt støtte til veteraner og pårørende med udfordringer på de etablerede Soldaterrekreationer samt Veteranbo. Opgørelse over de geografiske placeringer fremgår sidst i dette dokument.
- KFUMs Soldatermission opstiller og udsender soldaterhjem til missionsområder i tæt samarbejde med Værnsfælles Forsvarskommando, med henblik på at støtte velfærdstjenesten. Tiltaget dækker i missionsområderne.
- Veteraner og pårørende kan mødes under uformelle former og vilkår på veteranhjem i København, Fredericia, Aalborg, Aarhus og på sigt i Odense, for derigennem at styrke sammenhold og kammeratskab. Veteranhjemmene er døgnbemandet af frivillige hjælpere, der også er uddannet i at reagere, hvis nogle af veteranerne har brug for hjælp – dette indebærer primært henvisning til det etablerede støtte- og behandlingssystem. Der

er endvidere mulighed for overnatning i begrænset omfang. Opgørelse over de geografiske placeringer fremgår sidst i dette dokument.

- Kontaktinformation til øvrige frivillige organisationer, der støtter veteraner og pårørende på forskellig vis, kan findes på www.veteran.forsvaret.dk under menupunktet "Frivillige foreninger, Veteran aktører".

Tiltag over for pårørende

- De pårørende støttes af kontaktofficeren, som beskrevet under "Tiltag over for den udsendte".
- I forbindelse med udsendelse af enheder afholder tjenestestedet en række orienteringer om den forestående mission og de forhold, man som pårørende skal være opmærksom på. Blandt andet deltager Veterancentrets socialrådgivere og psykologer med oplæg og informerer her om en række psykologiske, sociale, økonomiske og praktiske forhold, der kan klæde pårørende på til at håndtere et familiemedlems udsendelse. Desuden deltager Familienetværket samt Veteranstøtten (frivillige foreninger, der arbejder til gavn for veteraner og pårørende). Disse orienteringer er forankret ved tjenestestedets kontaktofficer og omfatter som minimum:
 1. "Pårørendearrangement før udsendelse", som afholdes ca. to måneder før enheden udsendes. Her møder de pårørende tjenestestedets kontaktofficer, som giver en orientering om kontaktofficerens rolle. Ved dette arrangement orienteres de pårørende endvidere om mulige psykiske reaktioner, støttemuligheder, familienetværket og kontaktmuligheder. Forsvarets psykologer har udarbejdet pjecerne "Når du sendes ud" og "Mens I er væk fra hinanden", som uddeles under arrangementet, ligesom børnefamilier også får børnebogen "Min far er soldat". En del andre skriftlige materialer vil være til rådighed, herunder et særligt informationsmateriale om børn og unge til udsendte, møntet på børn, unge og deres omgangskreds. Det drejer sig om hæfterne "Ungt bagland", "Børnene i baglandet" og "Professionel i baglandet", der også er udviklet af Forsvarets psykologer. Endvidere har Forsvaret udgivet scrap- og opgavebogen "Missionen går til...", hvor familien gennem arbejdet med bogen kan få ideer til, hvordan de kan hjælpe og støtte hinanden i forhold til udsendelsen. Materialerne findes alle på Veterancenterets hjemmeside www.veteran.forsvaret.dk under menupunktet "Publikationer".
 2. I de tilfælde, hvor der afholdes en udsendelsesparade, inviteres de pårørende til overværelse af paraden.
 3. "Midtvejsarrangement for pårørende", som afholdes midtvejs i udsendelsesforløbet. Under dette arrangement vil der normalt være deltagelse af en repræsentant for den udsendte enhed. Ved udsendelser af kortere varighed end 6 måneder afholdes dette arrangement normalt ikke.
 4. "Pårørendearrangement i forbindelse med hjemkomst", som afholdes umiddelbart før eller i forbindelse med, at enheden kommer hjem.
 5. Hjemkomst til lufthavn/havn, hvor en repræsentant fra Forsvaret byder velkommen hjem.
 6. I de tilfælde, hvor der afholdes en hjemkomstparade, inviteres de pårørende til at overvære paraden.
- Soldater, der udsendes som enkeltpersoner (fx i regi af FN), følger et særligt hjemkomstprogram på lige fod med soldater, der udsendes med enheder. Programmet er

fleksibelt og tilbydes også i meget individualiseret form. Samme forhold gør sig gældende for personel, der ikke udsendes samtidig med den øvrige styrke. Ovennævnte arrangementer for pårørende kan i visse tilfælde bortfalde for pårørende til personel, som ikke udsendes med den øvrige styrke. Kontaktofficeren på tjenestestedet tilsikrer i hvert enkelt tilfælde, at de pårørende er orienteret om Forsvarets tilbud.

- De pårørende kan, ud over at anvende den tilknyttede kontaktofficer, finde relevant information om alle Forsvarets tilbud om rådgivning og støtte samt diverse pjecer og foldere på Veterancentrets hjemmeside www.veteran.forsvaret.dk. Via Veterancentrets døgntelefon (72 81 97 00) kan de pårørende ved et opkald komme i kontakt med en socialrådgiver fra Forsvaret, der kan hjælpe med rådgivning og evt. guide den pågældende videre til et af Veterancentrets øvrige støttetilbud. Familien kan fx støttes med socialrådgiverbistand eller psykologhjælp fra Veterancentret (bl.a. via www.veteran.forsvaret.dk).
- Når veteranen er kommet hjem, kan han/hun eller dennes pårørende til enhver tid rette henvendelse til tjenestestedets kontaktofficer, hvis der måtte være behov for yderligere støtte.
- Tillige tilbydes der PREP-kurser for par samt børnesamtalegrupper.
- Tiltagene er landsdækkende – afhænger af hvilken myndighed, der udsender.

Økonomisk tryghed

- Ved hjemkomsten orienteres om job- og uddannelsesmuligheder i tilknytning til Akklimatiserings- og Reintegrationsforløbet.
- Hvis den ansatte får fysiske eller psykiske skader og midlertidigt rammes af nedsat arbejdsevne, vil Forsvaret gøre en indsats for at placere den enkelte i en relevant stilling, som den ansatte kan varetage.
- Hvis den ansatte under udsendelse får varige fysiske eller psykiske skader, der forhindrer ny udsendelse, kan der være mulighed for rehabilitering, herunder f.eks. behandling, omskoling, efteruddannelse og/eller opkvalificerende praktikophold.
- Veteraner er som øvrige ansatte i Forsvaret omfattet af Arbejdsskadesikringsloven. De vil således være omfattet ved tilskadecomst og dødsfald, der sker under arbejdet eller de forhold, arbejdet foregår under. Efter Arbejdsskadesikringsloven dækkes bl.a. mén (2016 sats: 100 % = kr. 841.500,00), erhvervsevnetab, behandlingsudgifter (herunder også hjælpemidler eller lignende), overgangsbeløb til ægtefælle/samlever (2016 sats: kr. 158.500,00) og erstatning for tab af forsørger.
- Veteraner er ud over Arbejdsskadesikringsloven også omfattet af Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning i henhold til Personellovens § 11a. Ordningen gælder for både tilskadecomst og dødsfald under udsendelse i INTOPS. Man kan være berettiget til godtgørelse for varigt mén (2016 sats: 100 % = kr. 4.089.500,00), erstatning for tab af forsørger (2016 sats: kr. 2.727.000,00) og erstatning til boet efter en person, der ikke var forsørger (2016 sats: kr. 1.361.500). Erstatningssatserne for dødsfald og tilskadecomst under eller som følge af den udsendtes tjeneste i internationale operationer omfatter også fritiden i forbindelse med opholdet, også når dødsfald skyldes en naturlig død.
- Hvis veteranen som følge af en arbejdsskade pådraget under udsendelse i INTOPS er blevet tilkendt et erhvervsevnetab på mindst 15 %, kan denne være berettiget til en supplerende løbende ydelse fra Forsvaret i henhold til Personellovens § 11b, således at overenskomstansatte i pensionsmæssig henseende bliver sidestillet med en tjeneste-

mand i en tilsvarende situation og med tilsvarende lønanciennitet. Det er en betingelse for at være omfattet af ordningen, at man ikke er tjenestemand eller omfattet af Civilarbejderloven, samt ikke længere er ansat i Forsvaret. Hændelsen/hændelserne, der er årsag til arbejds-skaden, skal have fundet sted den 14. august 1996 eller senere.

- Veteraner kan ud over de oven for nævnte ordninger være omfattet af Personellovens 11 c vedrørende kulancemæssig godtgørelse for svie og smerte. Hvis en veteran som følge af en skade under udsendelse i INTOPS er for syg til at arbejde, er vedkommende berettiget til en godtgørelse på kr. 190,00 (2016 sats) pr. sygedag frem til den dag, hvor Arbejdsmarkedets Erhvervssikring træffer afgørelse om veteranens varige méngrad. Beløbet for kulancemæssig godtgørelse for svie og smerte kan dog ikke overstige maksimumsbeløbet på kr. 73.500,00 (2016 sats). Det er en betingelse for at være omfattet af ordningen, at skaden er pådraget den 14. august 1996 eller senere.
- Statsansatte på tjenesterejse i udlandet er omfattet af statens tjenesterejseforsikring. Forsikringen dækker sygdom og hjemtransport, lægelig fejlbehandling op til kr. 500.000,00, sygeledsagelse/tilkaldelse, rejseafbrydelse, bagageforsinkelse kr. 3.000,00, tyveri, brand og røveri af bagage kr. 15.000,00, dog kr. 30.000,00 hvis rejsen er over 3 måneder af varighed, privatansvar i udlandet for personskade kr. 5.000.000,00, for tingskade kr. 2.000.000,00 og global juridisk assistance kr. 75.000,00 for retshjælp og sikkerhedsstillelse kr. 100.000,00.
- Såfremt tjenesterejseforsikringen ikke erstatter et tab eller en beskadigelse af personlige ejendele sket under udsendelse i INTOPS, kan der eventuelt ydes kulancemæssig godtgørelse for tabet/beskadigelsen i henhold til Personellovens § 11d. Godtgørelse vil kunne ydes for nødvendige personlige ejendele, der ikke er særligt kostbare genstande, med mindre tabet eller beskadigelsen skyldes væsentlig grad af egen skyld. Der kan kun ydes godtgørelse med beløb svarende til de beløbsgrænser, der er fastsat i den almindelige tjenesterejseforsikring.
- Udsendte, der bliver repatrieret før planlagt hjemrotation som følge af sygdom eller tilskadekomst forårsaget af tjenesten, kan efter en individuel afgørelse bibeholde flere af de ydelser, der gives i forbindelse med udsendelse i en international operation, frem til den planlagte dato for hjemrotation. Det skal understreges, at der i hver enkelt sag om repatriering foretages en individuel og konkret vurdering af forholdene.
- Tiltagene er landsdækkende.

Markering og anerkendelse af indsatsen

- Der er etableret et monument over Danmarks internationale indsats efter 1948 i respekt for de mange, der har været udsendt til konflikt- og katastrofeområder, for dem der er udsendt nu og for dem, der er omkommet. Monumentet er udført af kunstner Finn Reinbothe og er placeret på Prinsessens Bastion i Kastellet. Monumentet blev indviet af hendes Majestæt dronningen den 5. september 2011 i forbindelse med flagdagen for Danmarks udsendte. Monumentet er placeret i Region Hovedstaden.
- Regeringen har i 2009 indført den 5. september som officiel flagdag for Danmarks udsendte. På den første flagdag i 2009 blev der gennemført en officiel højtideligholdelse, som blandt andet indebar en mindegudstjeneste for omkomne udsendte i Holmens Kirke samt en parade og reception for årets veteraner på Christiansborg. Flagdagen er en årligt tilbagevendende begivenhed. Siden 2011 har kranselægning ved monumentet over

Danmarks internationale indsats efter 1948 tillige indgået i flagdagens officielle program. Flagdagen blev i år markeret i 82 kommuner over hele landet.

- I 2010 blev der indført en national medalje for International Tjeneste, og i 2015 blev anerkendelse udvidet med indførelse af medalje for International Tjeneste 1948-2010. Som en del af veteranpolitikken af 2010 blev anerkendelsen af psykiske skader ligestillet med fysisk skader ved dekorerings med Forsvarets Medalje for Sårede i Tjenesten.
- Tiltaget er landsdækkende.

Koordination af indsatsen

- Veterancentret og den udsendelsesansvarlige myndighed sørger for, at støtten til udsendte soldater, veteraner og deres pårørende koordineres bedst muligt.
- De frivillige og faglige organisationers indsats støttes og koordineres gennem Veteransekretariatet ved Veterancentret. Flere af de frivillige organisationer støttes økonomisk.
- Forsvaret yder gennem tjenestestedets kontaktofficer den ansatte og de nærmeste pårørende størst mulig hjælp ved tilskadekomst i tjenesten. Kontaktofficeren koordinerer indledningsvis Forsvarets støtte til tilskadekomne og sårede veteraner samt deres pårørende, ligesom kontaktofficeren vil blive tilknyttet de nærmeste pårørende, hvis en soldat omkommer under international tjeneste.
- Hvis en veteran såres eller kommer alvorligt til skade med alvorlige mén til følge, koordineres den tværfaglige indsats overfor den tilskadekomne veteran af Veterancentrets Job- og Uddannelsesrådgivere. Indsatsen har til formål at sikre den varigt skadede medarbejder de bedst mulige vilkår for at kunne leve et fuldgældigt liv, på trods af sin funktionsnedsættelse, herunder omstille tilskadekomne veteraner fra hidtidig jobfunktion til ny jobfunktion i eller uden for Forsvaret.
- Veterancentrets Mentor- og beskæftigelsesrådgiversektion har særligt fokus på det kommunale samarbejde på alle niveauer. Kommunerne tilbydes sparring og rådgivning i forhold til udfærdigelse af veteranpolitikker og ansættelse af kommunale veterankoordinatorer. Der tilbydes undervisning af kommunale medarbejdere i veteraners særlige forhold, ligesom kommunerne bistås med rådgivning og støtte i konkret sagsbehandling.
- Tilskadekomne og sårede veteraner behandles medicinsk i det offentlige sygehusvæsen. Rigshospitalet er det primære modtagesygehus, da Forsvaret har ønsket at oparbejde en høj grad af rutine og ekspertise ved modtagelse og behandling af syge og sårede. Ved behandling i det offentlige sygehusvæsen vil kontaktofficeren og den fra Forsvaret tilknyttede kontaktlæge være til stede og samtidigt sørge for, at nærmeste pårørende er til stede, når veteranen ankommer fra missionsområdet (hvis ønsket). Kontaktofficeren vil herefter støtte veteranen og de nærmeste pårørende efter behov og inddrage relevante samarbejdspartnere fra det øvrige forsvar (fx kontaktlæge og Veterancentret).
- Forsvarets Sundhedstjeneste bidrager løbende til indsatser, hvor muligheder for fremtidig ansættelse vurderes, i samarbejde med Værnsfælles Forsvarskommando, Forsvarsministeriets Personalestyrelse og Veterancentret.
- Veterancentrets indsats dækker hele landet.

Faglige og frivillige organisationer

- De militærfaglige organisationer; Hærens Konstabel- og Korporalforening, Centralforeningen for Stampersonel, Hovedorganisationen for Officerer i Danmark samt Hovedorganisationen for Personel af Reserven i Danmark er alle medlemmer af Forsvarets Vete-

ranforum. Her bidrages ved udveksling af erfaringer på det faglige område med afsæt i identificerede problemstillinger med henblik på afstemning af gensidige forventninger med øvrige medlemmer i forum.

- De frivillige organisationer gør et stort arbejde for vores veteraner. Ofte er de frivillige selv veteraner med personlige erfaringer fra udsendelser. De frivillige kan tilbyde helt særlige rammer for veteraner, der har udfordringer som følge af deres udsendelser, og som kan have det vanskeligt i mødet med det etablerede system.
- Af nedenstående skema fremgår en regionsopdelt oversigt over de væsentligste væresteder til støtte for veteraner.

REGIONALE VETERANINITIATIVER	
REGION	INITIATIV
HOVEDSTADEN	<p>Fonden Danske Veteranhjem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veteranhjem København <p>KFUMs Soldatermission</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soldaterrekreation i Høvelte • Veteranbo i Høvelte • Soldaterhjem i Høvelte og Almegaard (Bornholm) <p>Frivilligcenter Herlev</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frivilligcenter Herlev
SJÆLLAND	<p>KFUMs Soldatermission</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soldaterhjem i Slagelse og Vordingborg <p>VeteranHaven</p> <ul style="list-style-type: none"> • VeteranHaven i Slots Bjergby v. Slagelse <p>Veterancaféeer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vordingborg og Næstved
SYDDANMARK	<p>Fonden Danske Veteranhjem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veteranhjem Trekantsområdet i Fredericia • Veteranhjem Odense (under opførelse) <p>KFUMs Soldatermission</p> <ul style="list-style-type: none"> • SoldaterRekreation/Soldaterhjem i Fredericia • SoldaterRekreation i Varde • Soldaterhjem i Borrislejren, Haderslev, Oksbøl og Varde <p>Natur Retreat for veteraner</p> <ul style="list-style-type: none"> • Retreat på Strynø <p>Veterancaféeer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fredericia og Odense
MIDTJYLLAND	<p>Fonden Danske Veteranhjem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veteranhjem Midtjylland i Aarhus <p>KFUMs Soldatermission</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soldaterrekreation i Holstebro • Soldaterhjem i Holstebro, Karup og Skive <p>Veterancaféeer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grenaa, Holstebro, Horsens, Randers, Silkeborg og Skive
NORDJYLLAND	<p>Fonden Danske Veteranhjem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veteranhjem i Aalborg <p>KFUMs Soldatermission</p> <ul style="list-style-type: none"> • SoldaterRekreation i Aalborg • Soldaterhjem Aalborg

	<ul style="list-style-type: none">• Orlogshjem Frederikshavn Veterancaf�er <ul style="list-style-type: none">• Frederikshavn og Nørre Sundby
--	---

- KFUMs Soldatermission har medio 2016, i samarbejde med Værnsfælles Forsvarskommando, opstillet og udsendt et Soldaterhjem i Irak til støtte for det danske styrkebidrag.